

Posudek oponenta diplomové práce

Název diplomové práce: **Životní spokojenost dětí a dospívajících z dětských domovů**

Autorka práce: **Bc. Kateřina Rubešová**

Vedoucí práce: Mgr. Hana Novotná

Oponentka diplomové práce: PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.

Hodnocená diplomová práce se věnuje konceptu životní spokojenosti (well-being) u dětí staršího školního věku (11-15 let) vyrůstajících dlouhodobě v dětském domově. Tematika ústavní výchovy, resp. poměrně častého umístování dětí do školských a sociálních zařízení je často terčem kritiky, zejména v oblasti dopadu na psychický, sociální i emoční vývoj dítěte. S ohledem na mnohé psychologické teorie i empirické studie prošla sice ústavní výchova v České republice některými reformami, i nadále je však tato oblast vnímána jako palčivá. Příspěvek autorky lze vnímat jako další sondu pro pokračování nutných změn v péči o ohrožené děti a dospívající v České republice.

Teoretická část představuje přiléhavé obeznámení s tématy, které vhodně ukotvují reflektované téma. Tematicky jsou popisované fenomény velmi spjaté s cílem práce, nejsou zde témata, která bych považovala za nadbytečná, místy bych ale zvolila jiné řazení subkapitol, tak, aby témata na sebe lépe navazovala a působila více propojeně (např. kapitolu 2.4.4 Rizika ústavní péče na psychiku dítěte, která je zařazena za kapitolu o vývojových specifikách pubescence, bych osobně spíše viděla blíže pojednání o ústavní výchově). Teoretická část má přehledový a popisný charakter, studentka se klidně mohla pustit více do kritického pojednání. Musím pochválit akcent na komparativní charakter popisovaných témat i konceptů, kde se autorka snaží ilustrovat, jak chápe ona jednotlivá vymezení, koncepce (např. na s. 12-13). Těšila jsem se na kapitolu o modelech ústavní péče v zahraničí, která mohla přinést poměrně nové informace a inspirace, jakým směrem by se péče o ohrožené děti mohla v ČR dále ubírat, ale bohužel tomuto tématu nebyl dán větší prostor. V teoretické části oceňuji také, že kromě obecných informací o možných poruchách v důsledku dlouhodobého pobytu dětí v ústavní péči v socio-emočních oblastech (deprivace, subdeprivace) zmiňuje diplomantka také konkrétní poruchy z této oblasti, například desinhibovanou příchyllost, se kterými je možné se dle aktuálně platných diagnostických manuálů setkat. Z hlediska použití bibliografických zdrojů jde o práci, která pracuje s poměrně bohatým rejstříkem zdrojů, s aktuálními zdroji, zahraniční publikace jsou zastoupeny v kvalitním poměru. Celkově považuji teoretickou část za vyváženou, ucelenou.

V metodologické pasáži studentka prokázala, že má v oblasti stanovování výzkumných cílů, ale i prostředků (volba metod sběru dat) dostatečné vědomostní zázemí. Autorka popisuje srozumitelně postup sběru dat, volbu výzkumného vzorku i odůvodnění volby výzkumných nástrojů. Cíle, které si autorka klade, jsou explicitně vyjádřeny a je k nim v textu postupně směřováno. Výzkumné otázky a na jejich základě sestavené hypotézy jsou v pořádku a postupují od obecných otázek ke specifickým. I proto lze pochválit, že ačkoliv studentka volila metody sběru dat dotazníkového typu, přesto svůj výzkumný design pojala jako kombinovaný, kdy hlavní kvalitativní metodologii obohatila i o dílčí kvalitativní akcent.

V metodologické části diplomantka kvalitně popisuje hledání výzkumného souboru, odůvodňuje volbu nástrojů pro sběr dat (standardizovaný dotazník KIDSCREEN a také tvorbu vlastních doplňujících nástrojů -strukturovaný anamnestický dotazník, dotazník spokojenosti s vychovateli DD). K některým oblastem anamnestického dotazníku mám poznámky: Např. otázka nejdůležitější osoba. V závorce jsou uvedené nějaké příklady, které mohou mít být pro děti návodné (např. strýc). Dle mého soudu se to poté odrazilo i v četnosti odpovědí respondentů. Na s. 55 je tabulka, která uvádí četnost jednotlivých osob - vychovatelé 6x, teta 6x, strýc 8x. Nemůže jít však ve všech případech o tzv. pedagogické pracovníky DD? Děti v DD často označují vychovatele za tetu nebo strýce....Podobně je tomu u otázky na formu kontaktu s rodiči. Respondenti mohli uvést třeba jen jeden ze způsobů kontaktu, přitom mohli spolu komunikovat různými způsoby...apod. Je také škoda, že v příloze není vůbec uveden dotazník spokojenosti s vychovateli DD. Proto tento nástroj nemohu blíže komentovat. Jediné, co bych diplomantce doporučila, je změna jeho pojmenování, která může být pro navázání spolupráce s institucí poměrně citlivá a také v dospívajících respondentech může vyvolávat obavy z dopadů jejich postojů na jejich hodnocení, apod. Použitý dotazník KIDSCREEN je popsán precizně, včetně jisté disproporcionality jednotlivých sledovaných oblastí (v příloze najdeme pouze část dotazníku).

Prezentace a interpretace dat je poměrně čtivá, autorka prokázala, že se dobře orientuje v deskriptivní statistické analýze, dokáže data přijatelně interpretovat, ale je i obezřetná při nějakém obecnějším hodnocení. Oceňuji, že kriticky hodnotí některé možné „intervenující proměnné“, ať již z pozice badatelky, z pozice samotného výzkumného rámce její studie či z okolností sběru dat, kdy se v některých případech na nich nemohla sama aktivně podílet. Zajímavý je nápad, rozčlenit skupinu respondentů (N=53) na 3 podskupiny nikoli podle věku či jiného klíče, ale podle míry životní spokojenosti. Toto rozdělení pak mohlo odkrýt velmi zajímavé rozdíly a „trendy“ podle prožívání a hodnocení samotných účastníků. Tuto část vnímám jako velmi přínosnou. Celkově kvalitní empirickou část trochu narušují jisté formální chyby, které by se daly snadno odstranit pečlivější

závěrečnou korekturou - některé grafy mají stejná čísla (2), tabulky v kvalitativní analýze (s.53-55) by šlo více sloučit, uvést jejich číslo a název) - takto jde o sled frekvenčního zastoupení, bez komentování badatelky.

K diskuzi nemám poznámky, studentka dokazuje, že umí své nálezy zasadit do kontextu teoretických koncepcí i srovnatelných empirických zjištění, prokázala rovněž vysokou míru badatelské sebereflexe.

Rozsah práce a její struktura odpovídají požadavkům kladeným na diplomovou práci. Z jazykového hlediska je psána přiměřenou akademickou dikcí s kvalitním terminologickým aparátem, bez výskytu chyb či překlepů. Práce obsahuje všechny povinné části.

Oponovanou diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

- 1, Jaký zahraniční model péče o ohrožené děti autorku nejvíce oslovil a proč?
- 2, Jaké další metodologické nástroje by studentka navrhla, že by se mohly použít pro zkoumání životní spokojenosti dětí v DD?
- 3, Jak autorka interpretuje celkově menší životní spokojenost dívek?
- 4, Jak mohou pracovníci DD zlepšit subjektivně vnímanou životní spokojenost svých klientů? Jaké složky mohou lépe ovlivnit a jaké příliš ne?

V Praze dne 3. 1. 2019

PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.